

Elzė

Elzė sėdėjo ant suoliuko savo sode džiaugdamasi puikia pavasario diena, pasidėjusi ant kelių bloknotą, kuriame jau buvo keli išbraukti sakiniai, nesėkmingai mėgindama pradėti rašyti pirmąjį romaną, apie kurį svajoto jau daugelį metų. Tačiau tai buvo tik abstrakti idėja, noras įrodyti sau, o svarbiausia – kitiems, kad ji sugeba rašyti. Jos „romanas“ kol kas neturėjo nei konkrečių veikėjų, nei siužeto – virpėjo tolumoje, viliodamas stverti į glėbį ir užrašyti. Deja, kai ji pamėgindavo, jis visada išsprūsdavo ir vėl nuplevendavo į ūkanas.

Kažkodėl grūdantis perpildytame troleibuse, stovint eilėse, gaminant šeimai vakarienę, mintys vis iššokdavo galvoje, būriavosi, vijo viena kitą, stumdėsi, trokšdamos sustoti į logišką seką, ir Elzei atrodė, kad baigus kasdienes darbus tereikia tik prisėsti prie kompiuterio, ir jos susirikiuos į eskizą, virsiantį tobulu paveikslu. Tačiau tam niekada nebuvo laiko. Jį surydavo vaikai, buitės, neatidėliotini darbai ir rūpesčiai. Atradus laisvą valandėlę ir pamėginus perkelti mintis į kompiuterį ar sąsiuvinį, jos išsilakstydavo lyg pabaidytos avys: kaip ir dabar, ekrane ar ranka užrašyti žodžiai tapdavo banalūs, genialios mintys – neįdomios, stilius lėkštas, nepagaulus, o sugalvota istorija labai greitai nutrūkdavo.

Atlikdama tiesioginį darbą, pelnantį jai duoną – skai-tydama ir redaguodama lietuvių autorių parašytus roma-nus, apsakymus ar išverstus užsienio rašytojų kūrinius, Elzė ne kartą sugaudavo save galvojančią: ką aš čia veikiu? Kodėl taisau netobulą kitų kūrybą, baisyuosi jų stiliumi, stebiuosi, kaip tie savimi patenkinti rašytojai iš viso drįs-ta siųsti tokius nepabaigtus darbus leidyklai, užuot pati ką nors sukūrusi ir parodžiusi kitiems, kaip reikia rašyti? Svajonėse ji išleisdavo bestselerį, o tikrovėje, deja, nesu-gebėjo nė pradėti. Kartą ji jau pasielgė be galo kvailai – nepagalvojusi atidavė savo romano idėją, o dabar niekaip nepagauna naujos...

Šį gegužės savaitgalį Elzė liko viena. Vyras darbo reikalais išvyko į Lenkiją, vaikai įsiprašė į baidarių žygį su draugais ir jų tėvais. Ji labai apsidžiaugė: pagaliau turės net dvi die-nas, per kurias turi gimti romano pradžia, o paskui paju-dės lyg lavina nuo Alpių, vylėsi ji. Deja, jau praėjo trys to brangaus laiko valandos, kai šeimos nariai paliko ją vieną, o dar nieko neparašyta. Kiek kartų ji girdėjusi tą mintį, jog apie kiekvieno žmogaus gyvenimą galima parašyti roma-ną, tik reikia, kad tas žmogus būtų atviras ir atskleistų tai, kas saugoma nuo pasaulio pačiame tamsios gilios skry-nios dugne ir niekada neiškeliamą į šviesą. Jau kartą da-lyvavo audringoje diskusijoje apie tai. Per pietų pertrauką leidyklos poilsio kambaryje susirinkusios bendradarbės ėmė kalbėtis apie naują leidybai rengiamą žymios užsie-nio autorės romaną, žavėjosi rašytojos fantazija kuriant herojų gyvenimo peripetijas.

– Nematau nieko nuostabaus, – į pokalbį įsiterpė Elzė. – Išmonės čia nedaug, autorė pati prisipažino įpynusi daug

autobiografinių elementų. Juk kiekvieno žmogaus gyvenimas yra lyg begalinis romanas. Kuriant netgi nereikėtų nieko išgalvoti, tik aprašyti ir spausdinti.

– Na, tu ir pasakei, – nusikvatojo korektorė Irma. – Kam bus įdomu skaityti, pavyzdžiui, štai ką.

Irma pagriebė nuo stalo popieriaus lapą ir nutaisiusi dramatišką balsą apsimetė skaitanti:

– *Elzė pabudo šeštą valandą ryto, nusiprausė po dušu vaikydamą miegą, kurio visada trūko, nes guldavosi vėlai, niekaip nepabaigdamą dienos darbų. Vakar apie vidurnaktį, jau ketindama eiti į lovą, prisiminė, kad neišlygino dukters mokyklinės uniformos ir vyro marškinių, neišskalbė sūnaus futbolo treniruočių aprangos, kuri purvina gulėjo susukta į kamuolį ant grindų šalia skalbyklės. Ji skubiai sumetė aprangą skalbti, o kol sukosi būgnas, išlygino marškinius, dukters uniformą, tada išėmė skalbinius, sumetė į džiovyklę ir ją įjungė. Laukdama, kol drabužiai išdžius, dar sutepė sumuštinis vaikų priešpiečiams, sudėjo į dėžutes, pastatė jas ant lentynos šaldytuve ir ant didelio popieriaus lapo parašė sau priminimą: PRIEŠPIEČIAI!!! Kai pagaliau pasiekė lovą, laikrodis rodė penkiolika po pirmos. Pažvelgus į ramiai šnokuojantį vyrą pabudo sąžinė: ir vėl nepasimylėjome. Kaip jis mane tokią ir pakenčia?*

– Ir taip toliau, ir panašiai, – baigė Irma visoms sutartinai kvatojant. – Ar būtų labai įdomu skaityti tokį romaną? Mūsų visų rytai, dienos ir vakarai tokie panašūs, kad skaityti apie kitos moters – žmonos, motinos ar darbuotojos – kasdienę nuobodybę nėra nei reikalo, nei noro.

– Na, tai galėtų būti tik vieno vakaro aprašymas, paminint, kad jie visi panašūs, – mėgino ginčytis Elzė. – Bet... galima ir pajvairinti pasakojimą. Pavyzdžiui, ištrauka iš romano apie Irmą.

Mėgdžiodama bendradarbės intonaciją ji prabilo:

– Po darbo Irma neskubėjo į savo jaukius, nuobodžius namus pas paauglišku pretenzijų kupinus vaikus ir abejingą vyrą. Iš galvos nėjo vakarykštis nuotykis, kai troleibuse šalia stovintis vyriškis pasilenkė prie ausies ir sukuždėjo: „Tu tokia saldi, kad norisi tave visą nulaižyti, o paskui išmylėti taip, kad net savo vardą pamirštum. Patikėk, mudviem būtų beprotiškai gera.“ Irma ketino pasibaisėti, atsikirsti, pagrasinti policija, bet nieko nepadarė, nes jo žodžiai sukėlė tokį gaisrą pilvo apačioje, kad ji vos pajėgė stovėti. Prieš išlipdamas jis visu kūnu prisispaudė prie jos ir išspraudė į delną lapelį. Vėliau Irma pamatė, kad jame – telefono numeris... Visą dieną darbe galvojo, ką daryti. Ji gera ir ištikima žmona, rūpestinga motina, bet niekaip negalėjo atsipirti norui nors kartą nusidėti ir pajusti nuodėmės skonį. Pavargusi kovoti su savimi, ji išsiėmė telefoną ir spustelėjo jau iš anksto suvestą numerį...

– Ką čia išsigalvoji?! – visa išraudusi, bendradarbėms prunkščiant šūktelėjo Irma. – Kokias nesąmones paistai? Niekas man nedavė jokio telefono! Su niekuo nepraleidau aistringos valandos tarp darbo ir namų!

– Tu tikras talentas, Elze, – šaipydamosi pagyrė administratorė Ieva. – Matai, Irmutė taip įsijautė į tavo romaną, kad patikėjo, jog čia tikrai apie ją. Turbūt pataikei kaip pirštu į akį.

– Nieko ji nepataikė, tegul pasirenka kitą savo fantazijų objektą, – neatlyžo korektorė.

– Jei tai netiesa, tiesiog pasijuok kartu su mumis. Kodėl pyksti ir rausti? – linksmai pasidomėjo dailininkė Ilona. – Juk niekas nesako, kad tai tikra, tik daug įdomiau negu tavo pavyzdys apie Elzės vakarą.

– O juk norėtusi, kad koks nors išpūdingas vyriškis išspraustų į delną telefono numerį ir judu praleistumėte aistringą valandą, – šaipėsi buhalterė Aldona, trijų suaugusių vaikų mama. – Nesiginčyk, Irma! – ji sumojavo rankomis. – Ir man norėtusi. Bet kol kas nei kas davė, nei kur nors pakvietė... Ir jau labai abejoju, ar pakvies.

– O tu šito labai gailiesi, – kažkas paleido pastabą iš kambario gilumos.

– Argi sakau, kad nesigailiu? – nesutrikusi atrėžė Aldona. – Negi ir pasvajoti negalima?

– Šituo pavyzdžiu norėjau jums kai ką pasakyti, – toliau šnekėjo Elzė. – Įrodyti, kad pasiknaisiojus kiekvienos mūsų gyvenime galima rasti ir pasiūlymų, ir nuotykių, ir tokių dalykėlių, kurių niekam nepasakojame, net geriausiai draugei. Mums gėda, todėl apie juos niekas nežino, o štai romane autorius aprašo viską. Taigi, jei jūs man papasakotumėte tiesą – neslėpdamos pikantiškų detalių, nesistengdamos atrodyti padorios ir teigiamos, manau, išgirstume dar ne to. Na, kuri išdrįs paatvirauti? Gal man gims kokia nors idėja, kurią panaudosiu romane.

Vėl nuaidėjo draugiškas juokas, bet atsiverti nė viena nepasisiūlė.

Moterys dar ilgai kalbėjosi, šaipėsi viena iš kitos, o galiausiai netgi pasidalijo savo, kaip jos tikino, fantazijomis, bet Elzė abejojo, ar tai tikrai fantazijos, – gal greičiau jos minėtos slaptos akimirkos, apie kurias niekam nepasakojame.

Ji užrašė tą prisimintą sakinį apie romaną, kurį galima sukurti apie kiekvieno žmogaus gyvenimą, storai pabraukė, padėjo tris šauktukus ir dar išvedžiojo gražiu, tvarkingu braižu: *Tai kurios draugės, bendradarbės, kaimynės ar*

giminaitės gyvenimą pasirinkti? Nė viena kandidatė neatrodė tinkama, nors apie savo pusseseres Lėją ir Jomantę žinojo labai daug, kaip ir jos apie ją. Bet, kaip ji minėjo kolegėms, yra tokių dalykų, kurių nė vienas neišdrįstame atskleisti kitiems. Galbūt ji žino kai kuriuos pusseserių gyvenimo įvykius, bet nė nenučiuokia apie juos nulėmusias požemines sroves. Kartais klausantis išpažinčių Elze pasirodydavo, kad Lėja ar Jomantė neteisios, pasielgė negerai, nepelnytai įskaudino partnerį, bet ji nerėždavo kalbos gindama kitą pusę. Mes visi linkę teisinti save. Ji pati taip pat dažnai būna šališka.

Staiga jai gimė mintis užrašyti savo ir vyro gyvenimo istoriją: jei nėra minčių apie svetimas, panagrinės tai, ką gerai žino, – savąją, stengdamasi būti nešališka, nenuslėpdama detalių, kurių nenorėtų atskleisti kitiems. Ne, ji neketina skelbti savo istorijos visai šaliai, nesidalys intymiais dalykais su kitais žmonėmis, tik pasitreniruos sklandžiai dėstyti mintis, o tada, žiūrėk, gal ir nudribs iš dangaus koks nors įdomus siužetas apie kitus žmones arba ji pakeis savąją taip, kad niekas nė neįtars, jog pasakoja apie save. Kol kas svarbu bent jau pradėti rašyti. Elzė atsinešė į sodą kompiuterį, atsidarė naują dokumentą, ir pirštai ėmė lakstyti klaviatūra – ji pasakojo apie tai, ką labai gerai žinojo ir prisiminė.

Tada ji buvo antro kurso studentė lituanistė – naivi, nepatyrusi, neįstojusi į taip trokštamą žurnalistiką. Gyveno smagiai, nerūpestingai, mylėjo beveik vienmetį studentą Aldą, už kurio vėliau ištekėjo. Bet prieš tai turėjo kitą vaikina, penkeriais metais vyresnį Voldemarą.

Jie susipažino vieną pavasario dieną Sarbievijaus kiemelyje. Ką tik papietavusi studentų valgykloje Elzė sėdėjo

ant suoliuko prie fontano ir vartė užrašus ruošdamasi seminarui.

– Gal jūs kartais studijujete anglų kalbą? Man labai reikia vertėjos, turiu išversti pranešimą konferencijai, – krūptelėjo ji išgirdusi vyrišką balsą ir pakėlus akis pamatė išvaizdų jaunuolį.

– Atsiprašau, nenorėjau išgąsdinti, – jis akinamai nusisypsojo. – Nemaniau, kad jūs taip įsigilinusi į užrašus. O, jie ne angliški, – numykė jis, akies krašteliu žvilgtelėjęs į dailia rašysena išmargintą puslapį. – Čia turbūt lietuvių tautosaka...

– Gaila, bet teks jus nuvilti, aš tikrai studijuoju ne anglų, o lietuvių kalbą, – nusijuokusi atsakė Elzė, – bet turiu pažįstamų angliščių... Tuoj paieškosiu, lyg ir mačiau būrelį.

– Palaukit, neskubėkit, – sulaukė ją Voldemaras. – Lituanistė taip pat praverstų. Reikia ištaisyti lietuviško pranešimo stilių. Ar galėtumėte?

– Na, aš dar nedidelė specialistė, – kuklinosi mergina. – Studijuoju tik antrus metus.

– Man ir nereikia garsių filologų, – šypsodamasis kalbėjo Voldemaras. – Neturiu pinigų jiems samdyti. Viliuosi, kad užteks jūsų konsultacijos. Gal sutiksite užmesti akį? – jis išsiėmė iš lagaminėlio kelis spausdintus puslapius.

– Ar paliksite pranešimą? – dalykiškai paklausė mergina. – Galėčiau po paskaitų pažiūrėti.

– Gerai, tik norėčiau atgauti kuo greičiau.

– Rytoj grąžinsiu.

– Labai gerai. Kada baigiate paskaitas rytoj?

– Ketvirtą.

– Puiku. Lauksiu jūsų toje pačioje vietoje. Beje, aš Voldemaras. Su „o“.

– O aš Elzė, – ji šypsodamasi ištiesė ranką.

– Labai malonu, – jis paspaudė švelnią, šiltą rankutę. – Būsime pažįstami, todėl galime mesti tą pagarbų „jūs“, juk esu nedaug vyresnis už tave. Sutinki?

– Žinoma! Nesu pagyvenusi teta.

– Tai iki rytojaus, žavi mergaite, ne teta.

Elzė prunkštelėjo. Jie atsisveikino, ir Voldemaras nuėjo link kiemelio arkos.

Kitą dieną jis jos laukė, kaip buvo susitarę. Elzė atnešė jam pribraukytus ir ištaisytus lapus.

– Oho, tu nemažai padirbėjai, – pagarbiai tarė jis. – Įtariu, kad stilius pasirodė baisokas.

– Na, ne baisokas, bet biurokratinis, – linksmai pareiškė ji. – Daug sustabarėjusių vertinių iš rusų kalbos. Lietuviškai taip nekalbame. Beje, pamėginau išversti pranešimą į anglų kalbą – lankiau mokyklą su sustiprintu anglų kalbos dėstymu. Bet nebijok, parodžiau tikroms anglistėms, ir jos kai ką pataisė.

– Kokia tu šaunuolė, tikrai išgelbėjai mane! – džiaugsmingai pagyrė Voldemaras. – Kiek esu skolingas? – jis siektelėjo vidinės kišenės.

– Ką tu! – Elzė sumojavo rankomis. – Juk draugiškai padėjau. Sakei, kad neturi daug pinigų.

– Tada leisk pavaišinti tave vėlyvais pietumis.

– Šito neatsisakysiu, – Elzė šelmiškai nusišypsojo. – Kaip nujausdama dar nepietavau. Iš tiesų tai nespėjau, – prisipažino.

– Su draugėmis tikrinai mano pranešimo vertimą... – suprato Voldemaras. – Tada jaučiuosi dar labiau skolingas. Leidžiu tau išsirinkti, kur pietausim. Tik maldauju, nesirink studentų valgyklos. Aš jau nebe studentas, o ši valgykla manęs niekada nežavėjo.

– Kaip tik žadėjau siūlyti ją, nes nenoriu tavęs nukriausti, – juokdamasi pasakė Elzė, – bet jei jau galiu rinktis, norėčiau apsilankyti ten, kur dar nesu buvusi.

Ji paminėjo neseniai atidarytą restoraną.

Valgydami abu nerūpestingai plepėjo, o jiems išėjus iš restorano Voldemaras netikėtai pasiūlė:

– Turiu vieną prašymą. Mano tėvas ligoninėje. Noriu jį aplankyti. Eikim kartu, o paskui aš tave palydėsiu.

– Bet juk mudu beveik nepažįstami, nepatogu, – nustebusi tarė Elzė. – Užsik vienas, aš tavęs palauksiu.

– Yra viena priežastis. Tėvas mano, kad aš niekada nesusirasiu padorios merginos, tik kokią nors išsidažiusią tuštutę, taigi noriu įrodyti, kad gali būti ir kitaip.

– Aš nesu tavo mergina.

– Kol kas, – Voldemaras nusišypsojo. – Bet kodėl nedudžiuginus ligonio? Gal jo savijauta iš karto pagerės, o tu būsi padariusi gerą darbą. Vėliau pamatysime, gal mums kas nors ir išeis.

Jie aplankė Voldemaro tėvą, turintį gana retą vardą Teofilis, ir tikrai nudžiugino. Vyriškis šypsojosi Elzei, o jiems išeinant mostelėjo sūnui pasilenkti ir tyliai ištare:

– Nepaleisk jos.

Bet Elzė išgirdo.

– Kaip supratau, nuraminai ligonį, be to, girdėjau, kad gavai tėvuko palaiminimą, – rimtai pasakė ji išėjusi iš palatos. – Aš nuoširdžiai linkiu jam pasveikti, bet tai nereiškia, kad jau esu tavo mergina.

– Turi vaikiną? – pasiteiravo Voldemaras.

– Ne, bet...

– Tada ramiai galiu kviesti tave į pasimatymą, – patenkintas pareiškė jis. – Pavyzdžiui, šeštadienį į kiną.

– Pagalvosiu, – neryžtingai tarė ji nelabai patenkinta, kad buvo pristatyta ligoniui tarsi būsima marti. – Viskas šiek tiek per greitai...

– Gal poryt jau būsi apsisprendusi. Aš tau paskambinsiu, – linksmi pažadėjo jis įsitikinęs, kad ji sutiks.

Jei Voldemaras nori kokios nors merginos, anksčiau ar vėliau ją gauna. O jei Elzė patinka tėvui, jis gali ir palūkėti.

Elzė sutiko eiti į kiną, paskui į kavinę, bet kai palydėjęs namo Voldemaras mėgino pabučiuoti, ji išsisuko. Ir pati nesuprato, kodėl priešinasi, kodėl neapleidžia nuojauta, kad čia kažkas ne taip. Kitą savaitę Voldemaras pakvietė ją į garsios užsienio grupės koncertą. Jie įsijautę šoko ir dainavo kartu su visa sale, o kai ėjo namo, apimta euforijos Elzė jau leidosi apkabinama ir bučiuojama.

Buvo malonu, bet drugeliai neplazdėjo. Ji taip ir nesuprato, ar Voldemaras jai patinka. Ne, žinoma, patinka, jis išvaizdus, malonus pašnekovas, bet ne tokį vaikiną išvaizduoja šalia savęs. Jų santykiuose kažkas turėtų būti kitaip, bet Elzė nesugeba įvardyti. Prabėgo dar trys savaitės, jie buvo susitikę dar kelis kartus, bet kaip visada – filmas, spektaklis, koncertas, kavinė, bučinyš atsisveikinant ir viskas.

Vieną dieną nusivedęs Elzę pietauti Voldemaras tarė:

– Turiu tau staigmeną: užsakiau kelionę į Prahą. Po dešimties dienų. Išvyksime trečiadienį, grįšime sekmadienį vakare. Ką manai?

– Būtų nuostabu, bet juk man paskaitos... – neryžtingai numykė Elzė.

Žinoma, Praha labai viliojo, bet jų santykiai pereis į kitą etapą – turbūt viešbutyje teks miegoti viename kambaryje, o ji abejoja, ar jau yra tam pasirengusi.

– Sužinojau, kad tomis dienomis tu neturi jokių įskaitų, atsiskaitymų ir panašių dalykų, todėl galėsi pasprukti iš bendrų paskaitų.

– Kaip sužinojai?

– Argi sunku? – jis nusijuokė. – Užėjau į katedrą ir paklausinėjau, be to, užkalbinau tavo grupės drauges...

– Bet manęs nepaklausei? – lyg ir įsižeidusi sumurmėjo ji.

– Tada nebūtų staigmenos. Bet jei nenori, dar nevēlu atsisakyti.

– Prarasi pinigus?

– Tik avansą. Jis nedidelis.

– Ne, žinoma, aš noriu važiuoti, – staiga apsisprendė Elzė. – Seniai svajojau aplankyti Prahą. Jei jau esi tikras, kad niekas manęs nepasiges...

– Aš net egzaminą atšaukčiau dėl tavęs, – iškilmingai pažadėjo vaikinai.

Elzė nusijuokė. Tikriausiai viskas bus gerai. Ji nedrįso paklausti, ar jiedu gyvens atskiruose kambariuose, – jis ir taip laiko ją drovia paaugle.

Taigi Elzė sutiko keliauti kartu, netgi tėvams pasakė, su kuo vyksianti, ir šie neprieštaravo – juk ji suaugusi mergina. Tikriausiai viskas būtų vykę pagal Voldemaro planą, jei ne garsioji Fizikų diena tą balandžio šeštadienį prieš kelionę. Įžymysis drakonas Dinas Zauras, atvykęs į Filologijos fakultetą su gausia fizikos studentų palyda, išsivedė filologes švęsti. Nekantriai laukusi šventės, Elzė siautė kartu su visais, o per vakarinę programą atsidūrė šalia telekomunikacijų ketvirtakursio Aldo, kuris nepaleido jos iki pat paryčių, kol nuo šokių įskaudo kojas. Pasitraukę iš salės jie